

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

12 maart 2004

EVALUATIE

– van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen –

van de begroting 2004

GEDACHTEWISSELING

**met een afvaardiging van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV)
en de Hoge Raad van Financiën**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
uitgebracht door de heer Lucien Suykens**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Marc van den Abeelen.

Vaste leden :

mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, de heren Johan De Roo, Erik Matthijs, Eric Van Rompuy ;

de heren Frans De Cock, André Denys, Stefaan Platteau, Marc van den Abeelen ;

de heren Mathieu Boutsen, Herman De Reuse, Roland Van Goethem ;

de heren Lucien Suykens, Bruno Tobback ;

de heer Jos Stassen ;

de heer Etienne Van Vaerenbergh.

Plaatsvervangers :

de heren Gerald Kindermans, Boudewijn Laloo, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heer Johan Weyts ;

de heren Marc Cordeel, Jul Van Aperen, mevrouw Erna Van Wauwe, de heer Francis Vermeiren ;

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Jean Geraerts, Christian Verougstraete ;

de heer Steve Stevaert, mevrouw Josée Vercammen ;

de heer Jos Geysels ;

de heer André-Emiel Bogaert.

Zie :

12 (2003-2004)

– Nr. 1 : Evaluatie van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

INHOUD

	Blz.
A. Voorstelling van het rapport Evaluatie van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen van de begroting 2004	4
A.1. Inleiding door de heer Pieter Kerremans, administrateur-generaal van de SERV	4
A.2. Toelichting door de heer Etienne Poelvoorde, adviseur studiedienst	4
A.2.1. Vergelijking begroting 2004 tegenover Advies van de SERV van juli 2003	4
A.2.2. Voorstellen 2005-2009	7
A.2.3. Beleidsruimte	8
B. Toelichting door mevrouw Carine Spinnoy, hoofd secretariaat van de afdeling Financieringsbehoeften van de Overheid van de Hoge Raad van Financiën	8
C. Gedachtewisseling met de afvaardiging van de SERV	9

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting had op dinsdag 17 februari 2004 een gedachtewisseling over het rapport Evaluatie van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen van de begroting 2004 (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 12/1*) met een afvaardiging van de SERV en van de Hoge Raad van Financiën.

Namens de SERV namen deel aan de gedachtewisseling :

- de heer Pieter Kerremans, administrateur-generaal van de SERV,
- de heer Etienne Poelvoorde, adviseur studiedienst SERV.

Namens de HRF was mevrouw Carine Spinnoy, hoofd van het secretariaat van de Afdeling Financieringsbehoeften van de Overheid aanwezig op de gedachtewisseling.

A. Voorstelling van het rapport Evaluatie van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen van de begroting 2004

A.1. Inleiding door de heer Pieter Kerremans, administrateur-generaal van de SERV

De heer *Pieter Kerremans*, administrateur-generaal van de SERV, wijst er op dat het tot de decretale opdracht van de SERV behoort om in de loop van de maand juli (en ten laatste op 10 september), aan de Vlaamse regering advies uit te brengen over de begroting van het volgende jaar. De SERV heeft daarnaast ook de gewoonte om in januari van dat volgende jaar op eigen initiatief op zijn advies terug te blikken.

Met betrekking tot de evaluatie van de begroting voor 2004, werd die evaluatie tijdens de vergadering van januari van de SERV goedgekeurd. Het is een omvangrijk rapport, waarvan de administrateur-generaal alleen de algemene lijnen zal schetsen.

De belangrijkste resultaten van de begroting 2003 zijn dat de begroting 2003 afsluit met een overschot, waardoor Vlaanderen voldoet aan de afspraken die met de federale regering zijn gemaakt, en dat de aflossing van de schuld volgens het voorziene tijdsplan gegarandeerd is, waardoor men mag verwachten dat de halvering van de schuld effectief gehaald wordt.

De berekeningen van de SERV leren voorts dat de begroting ook op termijn gezond is. Vlaanderen zal verder kunnen bijdragen aan de federale stabiliteitsprogramma's, de schuld zal verder kunnen worden afgebouwd en er blijft ruimte voor nieuw beleid.

Volgens de heer Kerremans is er ook een keerzijde. Een gezonde begroting is heel belangrijk, maar men moet ook de vraag durven stellen of er geen afbreuk wordt gedaan aan de beleidsdoelstellingen. De SERV stelt in dat verband vast dat een serieus pakket uitgaven, die begroot waren bij verschillende instellingen, niet wordt aangewend, en dat de Vlaamse regering al van tevoren een onderbenutting incalculeert om de norm te halen. Het is onduidelijk waar die onderbenutting precies optreedt, maar de SERV vreest dat het vooral om uitgaven voor investeringen en economische ondersteuning zal gaan. Meer transparantie zou zinvol zijn.

Het is ook zo dat de keerzijden van de begroting van vorig jaar de knelpunten van 2004 zullen worden. De SERV vindt wat dat betreft dat de onderbenutting om de afspraken met de federale overheid te honoreren niet erg realistisch is, en hij verwacht dat daardoor wellicht een structurele ingreep zal nodig zijn. Maar op welk domein zal de bijsturing zich dan voordoen ?

A. 2. Toelichting door de heer Etienne Poelvoorde, adviseur studiedienst

De heer *Etienne Poelvoorde*, adviseur bij de studiedienst van de SERV, gaat vervolgens in op de details van de evaluatie.

A.2.1. Vergelijking Begroting 2004 tegenover Advies van de SERV van juli 2003

Het rapport dat door de SERV in januari wordt uitgebracht, heeft in eerste instantie de bedoeling na te gaan wat er van de begroting geworden is in vergelijking met het advies dat de SERV in juli formuleerde. Er is – traditioneel – ook nog een onderdeel in opgenomen waarin de begroting in een ruimer historisch perspectief wordt geplaatst en waarin bijvoorbeeld wordt getoond hoe bepaalde essentiële onderdelen, zoals loonuitgaven, investeringen en uitgaven met een economische draagwijdte, evolueren over een langere periode. De tabellen die daarbij horen maken een belangrijk deel van de bijlagen uit. De heer Poelvoorde verwijst daarvoor naar het rapport. Naast de bespreking van de begroting 2004 in vergelijking met het juli-advies,

geeft het voorts ook een vooruitblik op de beleidsruimte in de volgende regeerperiode.

Het juli-advies ging ervan uit dat bij ongewijzigd beleid een structurele ingreep ter waarde van 267 miljoen euro zou nodig zijn om de begrotingsdoelstellingen te halen. Wat blijkt nu uit de begroting 2004 zelf ?

Als men de uitgavenzijde van de goedgekeurde begroting 2004 analyseert, ziet men evenwel dat de resultaten op het eerste gezicht een andere richting uitgaan. De geconsolideerde uitgaven voor het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap met inbegrip van alle instellingen, blijken 173 miljoen euro hoger te zijn dan door de SERV geraamd bij ongewijzigd beleid.

De beleidskredieten, namelijk wat in grote lijnen overeenstemt met de verbintenissen die kunnen worden aangegaan op de algemene begroting, blijken dan weer slechts 20 miljoen euro lager te zijn dan de raming bij ongewijzigd beleid.

De uitgaven op de algemene begroting stricto sensu zijn 247 miljoen euro lager dan geraamd, wat een ingreep suggereert. De belangrijkste factor blijkt hier vooral, naast het onderdeel participaties, het element dotaties aan de instellingen te zijn. Die zijn uitgesproken lager dan de SERV in juli had geraamd, alhoewel de uitgaven die ingeschreven zijn voor die verschillende instellingen zelf hoger zijn dan geraamd. De spreker concludeert dat in de begroting meer geanticipeerd wordt op het interen van reserves dan de SERV had verwacht.

Daarop presenteert de heer Poelvoorde de mogelijke verklaringen voor de afwijkingen. De eerste is dat de begroting 2004 op meer middelen kon rekenen dan de SERV had geraamd. Op geconsolideerde basis gaat het om 147 miljoen euro en beperkt tot de algemene begroting om 299 miljoen euro. Dat verschil verklaart hij als volgt. Als men consolideert volgens de voorschriften van het Instituut voor de Nationale Rekeningen – met het oog op de ESR-norm, en zoals de regering overigens ook heeft gedaan – dan mogen inkomsten uit de verkoop van participaties niet meegerekend worden, wat in de algemene begroting wel het geval is.

Waar komen die bijkomende middelen vandaan ? De verklaring is gedeeltelijk te vinden in betere economische parameters. Een serieuze versterking wordt geleverd door het betere aandeel van Vlaanderen in de federale personenbelasting. De gegevens daarover waren bij de opstelling van de raming nog niet beschikbaar. Thans mag deze struc-

turele verbetering als verworven worden beschouwd. Daarnaast is er nog een nieuw initiatief als de activering van het patrimonium. Ook de verkoop van participaties kon nog niet in de raming worden opgenomen, omdat die inkomsten toen nog ingeschreven waren in de begroting 2003, wat inmiddels verschoven is. Tot slot spelen ook enkele technische parameters een rol.

Wat die middelen betreft is het belangrijk, afgezien van die effectief vastgestelde verbetering van het aandeel in de personenbelasting met een positief effect voor Vlaanderen op de middelen voor de personenbelasting, de andere te beschouwen als eenmalige middelen die in de begroting beschikbaar waren en in principe niet meer beschikbaar zijn bij ongewijzigd beleid, tenzij er initiatieven worden genomen.

Een tweede belangrijke verklaring voor de afwijking tussen de raming ongewijzigd beleid en de uiteindelijke begroting is dat de Vlaamse regering bij de opmaak van de begroting nog geen rekening had gehouden met de nieuwe afspraken met de federale regering over de te halen begrotingsdoelstellingen voor 2003 en 2004 in het bijzonder. Die afspraken zijn vastgelegd op het Overlegcomité van 22 september 2003. In het SERV-advies kon men daar nog niet op anticiperen, met uitzondering van de interpretatie die definitief werd vastgelegd voor de afspraken, die al in december 2000 waren gemaakt over de verdeling van een restcategorie bij het opmaken van de begrotingsnormen voor de deelgebieden samen. Tot en met 2001 had de HRF een afzonderlijke norm voor ieder gewest en iedere gemeenschap, en tegelijkertijd een norm voor de gewesten en gemeenschappen samen. De som van die twee gaf een verschil, dat volgens de HRF samenhang met de impact als men overstapte van de HRF-norm naar een volledige ESR-consolidatie die samenhang met de zogenaamde code 8-verrichtingen (alles wat met kapitaalsparticipatie te maken heeft). In 2000 was daarvoor een bedrag vooropgezet maar niet verdeeld over de deelgebieden zelf. Maar het lag voor de hand (de HRF had dat al twee keer geadviseerd) dat dit deel moest verdeeld worden over de deelgebieden zelf. De SERV hield daar al rekening mee en kwam uit op een verschil van 117 miljoen euro. Men ging in juli uit van een norm die 117 miljoen euro hoger lag dan wat de Vlaamse regering bij de opmaak van de begroting heeft aangehouden.

De heer Poelvoorde benadrukt dat de SERV een vergelijking maakt tussen wat de begroting is geworden en wat men raamde bij ongewijzigd beleid. Het is evenwel niet steeds eenvoudig om op een

transparante wijze na te gaan wat de Vlaamse regering bij de opmaak van de begroting heeft gedaan in vergelijking met ongewijzigd beleid. Welke ingrepen zijn er geweest? Welke nieuwe initiatieven zijn er genomen? Het blijft dus puzzelwerk om dat te achterhalen.

De SERV stelt op het niveau van de beleidskredieten besparingen en ingrepen vast, die in de totaliteit worden geraamd op 321 miljoen euro. Er is voor een stuk ingeteerd op reserves, onder andere wat betreft het Vlaams Woningfonds. De besparingen inzake communicatie en studies worden geraamd op 10 miljoen euro. In de raming ongewijzigd beleid houdt men ook altijd rekening met de impact van een aantal genomen beslissingen die in de loop van de jaren op kruissnelheid moeten komen. De SERV raamt dat de vertraging op de uitvoering van een aantal beslissingen 33 miljoen euro bedraagt. In vergelijking met ongewijzigd beleid stelt men vast dat het investeringspakket op de reguliere begroting 186 miljoen euro lager ligt dan wat de SERV heeft geraamd bij ongewijzigd beleid. Dat wordt tot op zekere hoogte gecompenseerd via de voorziene projecten op het FFEU.

Op de vraag van minister *Dirk Van Mechelen* of de kapitaalsparticipatie bij de BAM is gecompenseerd, antwoordt de heer *Poelvoorde* dat die erin zit. De vergelijking tussen ongewijzigd beleid en de bedragen die in de begroting zitten met inbegrip van de participatie voor de BAM (Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel), wijst op een verschil van 186 miljoen euro.

Als men de investeringskredieten, mét inbegrip van het FFEU, van 2003 vergelijkt met 2004, is er een vermindering van 200 miljoen euro. In het ongewijzigde beleid bij de raming van de investeringen voor 2004 heeft de SERV al rekening gehouden met het feit dat een aantal programma's op een lager niveau zouden uitkomen. Minister *Van Mechelen* merkt op dat hij dat bedrag sterk betwijfelt, maar natuurlijk niet weet hoe het juist berekend is en wat er allemaal in meegenomen is en wat niet.

Vervolgens wijst de heer *Poelvoorde* in zijn uiteenzetting naar een aantal nieuwe initiatieven, meer bepaald nieuw in vergelijking met wat aan ongewijzigd beleid wordt geraamd. Er zijn een aantal zeggende nieuwe initiatieven die niet direct als nieuw kunnen worden bestempeld. Een duidelijk nieuw initiatief is dat 75 miljoen euro wordt uitgetrokken voor het economische relanceplan in de initiële begroting. Ook nieuw is het doorschuiven van 50 miljoen euro voor rioleringen, die in het SERV-advies

van 2003 zat en niet werd herhaald in 2004, maar doorgeschoven is. Verder is er 22 miljoen euro extra voor het VFSIPH (bij amendement aangebracht). In de raming van de SERV zat ook niet de conjunctuurreserve van 38 miljoen euro.

De vraag is of die operaties volstaan. De SERV verwacht extra mogelijkheden langs de middelenzijde. Zo zijn er bijvoorbeeld mogelijkheden op de federale overdrachten. Verder kan de raming voor de gewestbelasting nog verbeteren en zijn er ook middelen verbonden aan het akkoord van 22 september 2003. In totaal worden de extra middelen geraamd op 133 miljoen euro. Er zal ook rekening moeten worden gehouden met extra uitgaven. Volgens een voorzichtige raming zouden die 67 miljoen euro bedragen. Heel belangrijk is dat men rekening moet houden met de afspraken die gemaakt zijn met het federale niveau over het vereiste overschot voor 2004.

In het akkoord van 22 september 2003 zaten twee elementen: de interpretatie van het akkoord van december 2000 en de extra inspanningen die federaal werden gevraagd. Als men dat op een rijtje zet (met enige hypothesen), bedraagt het overschot dat met de federale overheid is afgesproken, 527 miljoen euro in vergelijking met wat initieel voor de begroting werd vooropgezet, namelijk 307 miljoen euro. Als men die doelstelling vergelijkt met de begroting in zijn totaliteit, komt men uit op een afwijking tussen het overschot van 527 miljoen en het begrote tekort (zonder rekening te houden met de doelstelling inzake onderbenutting) van meer dan 1 miljard euro. Dat is 5,42 percent van de begrote uitgaven (niet alleen op de algemene begroting maar op de totaliteit).

De SERV heeft daar vragen bij en de sociale partners zijn ongerust over de impact. Als men bij hypothese stelt dat de onderbenutting (de minder aanwending van de uitgaven op de algemene begroting) zich situeert op het niveau van 2003, komt men uit op 1,2 percent; dat is 220 miljoen euro. Dat wil zeggen dat de rest moet worden opgebracht door het niet aanwenden van begrote uitgaven op alle instellingen die moeten worden geconsolideerd. Dat is 14 percent van de begrote uitgaven of 840 miljoen euro. Een dergelijke onderbenutting is precair en dat zal niet zonder gevolgen blijven. De SERV meent dat ingrepen onvermijdelijk zullen zijn. Die worden geraamd op 370 miljoen euro. Die onderbenutting van 5,42 percent is niet echt realistisch. Als men uitgaat van een onderbenutting van 3,5 percent, is er een kloof van 373 miljoen euro.

A.2.2. Voorstellen 2005-2009

Het tweede deel van het rapport betreft de voorstellen voor 2005-2009. In het juli-advies heeft de SERV daarover al voorstellen gedaan. De principes die werden voorgesteld wat het begrotingsbeleid betreft, worden bevestigd.

Ten eerste zeggen de sociale partners dat Vlaanderen een bijdrage moet doen in het stabilisatieprogramma. Men vindt dat dit moet worden afgestemd op wat vroeger al door de HRF is voorgesteld en wat voor een belangrijk deel is aanvaard. Het gaat om een geleidelijke daling van het vereiste overschot voor Vlaanderen, maar met op termijn een bijdrage van de gewesten en gemeenschappen in het overschot. Men is uitgegaan van wat in het stabilisatieprogramma van de federale regering zit.

Tegen 2010 verwacht men dat de gewesten en gemeenschappen een bijdrage doen in het overschot van 0,1 percent van het bruto binnenlands product. In 2010 zal Vlaanderen een overschot hebben in ESR-termen van 150 miljoen euro. Men vertrekt van een overschot van 527 miljoen euro in 2004. Dat wordt geleidelijk afgebouwd, maar het zal gedurende een aantal jaren een substantieel overschot zijn. De sociale partners stellen voor dat het overschot prioritair wordt aangewend om verder een schuldafbouw te doen tot minstens het niveau van de contractuele aflossingen.

De heer Poelvoorde zegt dat dit moet toelaten de schuld nogmaals te halveren. De heer *André Denys* vraagt zich daarop af of de SERV pleit voor een grote bijdrage. De bijdrage die de SERV voorstelt is volgens de heer *Poelvoorde* degene die tot nu toe steeds werd vooropgesteld op lange termijn. Oorspronkelijk ging men ervan uit dat in 2010 Vlaanderen een evenwicht zou bereiken. Dat evenwicht was niet het bedrag dat in overeenstemming was met de ESR-kwalificaties en moet dus omgezet worden in een licht overschot of een aandeel van Vlaanderen in het overschot van 0,1 percent van de gewesten en de gemeenschappen dat in het federale stabilisatieprogramma is opgenomen. Dit voorstel vertrekt van het overschot dat vereist is in 2004 en dat geleidelijk wordt afgebouwd via een eigen begrotingsnorm.

De heer Poelvoorde geeft vervolgens de kenmerken van deze begrotingsnorm. Allereerst is het een geconsolideerde norm die op de totaliteit van de Vlaamse overheid slaat. Hierdoor worden alle ontvangsten en uitgaven in rekening gebracht. Het aanwenden van reserves van instellingen is volgens hem binnen een dergelijk concept onmogelijk.

Ten tweede stelt de SERV voor dat de afbouw wordt afgestemd op de primaire uitgaven via een constante groeivoet op de primaire uitgaven. Hij wijst erop dat dit volgens de SERV ook het principe is achter de berekeningen van de Hoge Raad voor Financiën.

Ten derde stelt hij voor een norm uit te bouwen die acyclisch en voorzichtig is. Deze norm is gebaseerd op een voorzichtige referentiegroei van het BNI, die op 2 percent wordt geschat, wat enigszins lager ligt dan de potentiële groei die bijvoorbeeld door het Planbureau werd vooropgesteld. De heer Poelvoorde merkt ook op dat men bij het vastleggen van een norm ook afspraken moet maken over de handelswijze die men volgt als er zich conjuncturele schommelingen voordoen. De SERV denkt dat deze norm vrij belangrijk is en dat hij verdedigd kan worden vanuit Vlaanderen. Het is een eigen norm die Vlaanderen toelaat met een eigen stabilisatieprogramma uit te pakken. Bovendien is de norm compatibel met de federale doelstellingen en de federale methodologie inzake de ESR-consolidatie. Een aantal elementen die in het politieke debat reeds aan bod kwamen, kunnen volgens de heer Poelvoorde in de norm verzekerd worden. Zo denkt hij aan de voorziening van een conjunctuurfonds, wat volgens hem mee verrekend werd in het model.

De spreker stelt ook voor terug te keren naar een groeinorm in plaats van een saldonorm. De saldonorm heeft te vaak de neiging de begrotingsmogelijkheden af te stemmen op de conjuncturele schommelingen omdat men aan het saldo moet voldoen. Het saldo is voor de SERV een afgeleide van de norm.

Bovendien kiest men niet voor een norm die gebaseerd is op beleidskredieten. Er zijn vaak discussies over de definitie van beleidskredieten, maar de problematiek moet in acht worden genomen. Bij het opstellen van het begrotingsbeleid moet men een aantal doelstellingen vooropzetten over de beheersing van de impliciete schuld, namelijk het verschil tussen verbintenissen en uitgaven.

De heer Poelvoorde geeft verder enkele resultaten uit de geactualiseerde berekening van de SERV. Deze zijn gebaseerd op hypothesen over middenontwikkeling (waaronder de hypothese van een reële groei van 2 percent). De resultaten kunnen volgens hem bij een nieuwe raming bijgestuurd worden indien er nieuwere gegevens en parameters beschikbaar zijn. Een reële groei van 2 percent ten aanzien van het niveau van de primaire uitgaven in 2004 die in overeenstemming zijn met de

norm van 527 miljoen euro zou mogelijk iets hoger liggen dan de reële groei van het BNI. Op zich geeft dit volgens hem een reële mogelijkheid tot groei. Hij voegt eraan toe dat eventuele maatregelen die zich uitdrukken langs de middelenzijde, zoals een lastenverlaging of een fiscale hervorming, vanzelfsprekend ook in deze beleidsruimte in rekening moeten worden gebracht. De beleidsruimte is neutraal ten opzichte van uitgaven of ontvangsten.

De overschotten, die uit dit model blijken, zouden volgens de heer Poelvoorde geleidelijk afnemen van 527 miljoen euro tot 150 miljoen euro in 2010. Voor de periode 2005-2009 zou dit uitkomen op 1,86 miljard euro gecumuleerde saldi. Als men de contractuele schuldaflissingen voor de periode 2005-2009 beschouwt, komt men uit op een schuldafbouw van 1,3 miljard euro.

De norm bevat volgens hem mogelijkheden tot reservering los van eventuele conjunctuurreserves. De bijdrage die Vlaanderen met deze norm doet, is ruimer dan wat nodig is voor een halvering van de schuld. De spreker wijst erop dat de berekeningen abstractie maken van de operatie die eind 2003 gebeurde rond het ALESH (Amortisatiefonds voor Leningen voor Sociale Huisvesting).

A.2.3. Beleidsruimte

De heer Poelvoorde bespreekt vervolgens de beleidsruimte. Een reële stijging van de primaire uitgaven met 2 percent laat toe de beleidsruimte uit te breiden. Zij wordt echter ook deels ingenomen door ongewijzigd beleid, wat het cruciale element vormt in de raming van de SERV (grafiek pag. 12 van het rapport van de SERV).

De evolutie van de bruto beleidsruimte toont wat mogelijk is doordat de middelen stijgen, doordat men minder overschotten moet realiseren en doordat een verdere schuldafbouw meer ruimte brengt inzake de rentelasten. Er is een vrij matige stijging op de begroting bij ongewijzigd beleid. De SERV houdt rekening met het feit dat de onderbenutting binnen de perken wordt gehouden. De spreker merkt op dat indien men de onderbenutting mee moet berekenen er een grote kloof kan ontstaan tussen de raming van de begrotingskredieten en de raming van de effectieve uitgaven.

De netto beleidsruimte zou toenemen ten opzichte van 2004. De primaire uitgaven in dat jaar zijn bij hypothese in overeenstemming met een overschot op het einde van 2004 van 527 miljoen euro. Als dat niet het geval is, zal de beleidsruimte er anders uitzien. In 2005 verwacht de SERV een stijging van

163 miljoen euro, wat weinig lijkt door de opstoot van de Lambermontoperatie. Deze komt niet tot uiting in dit cijfer omdat men in 2004 verschillende eenmalige middelen heeft die niet worden meegeteld in 2005 en omdat het model van de constante groeivoet de opstoten in de middelen uitsmeert over de gehele periode. 163 miljoen euro loopt op tot 794 miljoen euro in 2007. Uiteindelijk zal men 1,5 miljard euro bereiken in 2009 (grafiek pagina 13 van het rapport van de SERV).

De spreker interpreteert deze 163 miljoen euro als geld dat kan worden aangewend voor het recurrent aanhouden van nieuwe initiatieven. Voor de gehele regeerperiode moet men deze 163 miljoen euro vermenigvuldigen met vijf. Met een dergelijke maatregel neemt men op recurrente basis al een redelijke ruimte in. Volgens de heer Poelvoorde kan men dit vergelijken met het gecumuleerde bedrag van 4,16 miljard euro voor de gehele legislatuur.

B. Toelichting door mevrouw Carine Spinnoy, hoofd secretariaat van de afdeling Financieringsbehoeften van de Overheid, Hoge Raad van Financiën

Mevrouw Carine Spinnoy, afdeling Financieringsbehoeften HRF, merkt op dat de afdeling Financieringsbehoeften verrast was door de vraag om een toelichting te komen geven. Er was tot op heden slechts één precedent, namelijk de wijze waarop de HFR de verrichtingen op het FFEU zou behandelen (*Parl. St. VI. Parl. 2001-2002, nr. 12/2*). De werkzaamheden van de SERV inzake de evaluatie van de begroting 2004 lopen enigszins vooruit op de werkzaamheden van de HRF.

Begin maart zal de afdeling verslag uitbrengen over de uitvoering van het Stabiliteitsprogramma in 2003. Dat verslag geeft een omvattende evaluatie voor de gezamenlijke overheid en de vier grote sectoren. Entiteit 1 wordt daarbij onderverdeeld in sociale zekerheid en de federale overheid. Entiteit 2 omhelst de totale evoluties voor het geheel van gemeenschappen en gewesten enerzijds en lokale overheden anderzijds. De gedetailleerde evaluatie en de toetsing aan de begrotingsdoelstellingen per gemeenschap en gewest in 2003 en de evaluatie van de initiële respectieve begroting voor 2004 met toetsing aan de doelstellingen voor 2004 gebeuren volgens de spreker in het jaarverslag, dat door de voorzitter van de HRF, zijnde de federale minister van Financiën, verwacht wordt tegen eind juni.

Mevrouw Spinnoy meldt tot slot dat de heer Paul Van Rompuy, voorzitter van de Afdeling Financiële behoeften van de Overheid van de HRF, zich verontschuldigt. Als hoofd van het secretariaat van de afdeling is mevrouw Spinnoy enkel gemandateerd om op vragen inzake methodologie een antwoord te geven. De heer *Eric Van Rompuy* beurt dat het rapport van de HRF steeds verschijnt wanneer het parlement al in reces is.

C. Gedachtewisseling met de afvaardiging van de SERV

De heer *André Denys* vraagt zich af of men tussen 2005 en 2009 met deze norm een gecumuleerd overschot bekomt van 1,86 miljard euro en een gecumuleerde bijkomende beleidsruimte van 4,16 miljard euro. De heer *Etienne Poelvoorde* antwoordt dat de gecumuleerde saldi 1,86 miljard euro zouden bedragen voor de periode 2005-2009. Bovenop de groei van ongewijzigd beleid zou een dergelijk begrotingsbeleid een gecumuleerde meeruitgave van 4,16 miljard euro betekenen. De heer *Denys* merkt op dat men dan een lastenverlaging van 1,86 miljard euro kan doorvoeren om toch een beleidsruimte over te houden van 4,16 miljard euro. De heer *Poelvoorde* merkt op dat een dergelijke lastenverlaging alle beschikbare budgetten zou opgebruiken. Dit is volgens hem een recurrente aanwending van de uitgaven. Als men bijvoorbeeld een lastenverlaging van 163 miljoen euro uitvoert in 2005 die op kruissnelheid uitkomt op 1,529 miljard euro in 2009, dan is alle ruimte die de norm toelaat opgebruikt.

De heer *Chris Vandenbroeke* vraagt zich af waarom, als de SERV het nuttig of noodzakelijk acht om de onderbenutting zo hoog op te trekken, het ondertussen aangewezen is om de schuldafbouw met spoed verder te zetten. De spreker stelt dat men op die manier immers tweemaal de uitgavenmogelijkheden beperkt. De spreker merkt op dat de schuldafbouw op termijn reserves kan leveren, maar vraagt zich af of men niet beter kan kiezen tussen een van beide oplossingen, om zodoende conjunctureel sterker te spelen. De heer *Poelvoorde* zegt dat het uitgangspunt dat werd gehanteerd bij het uitstippelen van de normen de verdere bijdrage van Vlaanderen aan het stabilisatieprogramma van de federale overheid is. Die bijdrage is volgens hem veel groter dan wat nodig zou zijn als Vlaanderen geen rekening zou houden met de problematiek van de overheidsfinanciën. Als men enkel zou afstemmen op de halvering van de schuld, bevindt men zich in een andere situatie. Het is dan mogelijk dat er een snellere afbouw van de

overschotten komt, zodat men reeds in 2007 het peil van 150 miljoen euro bereikt.

Minister *Van Mechelen* stipt aan dat de Vlaamse schuld op dit ogenblik ongeveer 2 percent van het Bruto Regionaal Product bedraagt. Dat ligt dus ver beneden de 60 percent van de Maastrichtnorm als men het op Vlaams niveau gaat bekijken. Hij verwijst naar een tussenkomst van de heer Van Rompuy tijdens de begrotingsbespreking van december 2003. De minister stelt dat Vlaanderen – gelet op de exportgerichtheid van zijn economie – er alle belang bij had dat België voldeed aan de Maastrichtnorm zodat het tot de euro kon toetreden. Hij deelt mee dat tijdens deze legislatuur voor 2,1 miljard euro aan overschotten werden gerealiseerd, bovenop het bedrag dat in het stabiliteitsprogramma was aanvaard. Dat is dan ook de reden waarom de schuld is gehalveerd.

Een halvering van de schuld tegen 2009 betekent dat de inspanning tijdens de volgende legislatuur maar half zo groot moet zijn als tijdens de huidige. De minister verwijst naar zijn stellingname tijdens de begrotingsbesprekingen. Indien Vlaanderen niet in die mate aan het stabiliteitsprogramma zou participeren, zouden er meer beleidskredieten zijn. Hij verwijst naar de opmerking van de SERV dat de verzwaring van de norm die door de federale regering wordt voorgesteld, het voor de Vlaamse regering extra moeilijk maakt. De minister vreest dat dit debat nog niet ten einde is.

De heer *Poelvoorde* stelt dat de SERV de norm voor 2004 acteert. De sociale partners stellen die bijdrage aan het federale stabilisatieprogramma dus niet in vraag. Op de vraag van de heer *Herman De Reuse* waarom dat zo is, antwoordt de heer *Poelvoorde* dat dit te maken heeft met het besef dat er op het federale niveau de nodige inspanningen moeten worden geleverd om op lange termijn de begroting van de gezamenlijke overheid verder te laten beantwoorden aan de doelstellingen. Nu wordt er uitgegaan van een bijdrage van de gewesten en de gemeenschappen van 0,1 percent van het Bruto Binnenlands Product tegen 2010. De vooruitzichten voor de gezamenlijke overheid die door de Hoge Raad voor Financiën zijn vooropgezet met het oog op de vergrijzingsproblematiek, spreken van een overschot van 1,5 percent voor de gezamenlijke overheid. In de huidige situatie zou 1,4 percent moeten opgebracht worden door de ene entiteit en slechts een heel klein gedeelte door de gewesten en de gemeenschappen. Dat is volgens hem een van de redenen waarom deze zaak niet ten gronde in vraag wordt gesteld.

De heer *Eric Van Rompuy* leidt zijn vragen in met de bedenking dat dit het einde is van de legislatuur, wat een periode is waarin verkiezingsprogramma's worden opgemaakt. Hij heeft een aantal vragen bij de tabel over de gecumuleerde netto beleidsruimte. Hij vraagt zich af wat de beleidsmarge is geweest tijdens de vorige legislatuur, dus tussen 1999 en 2004. Hij vraagt zich af of het juist is dat de beleidsmarge in de volgende regeerperiode slechts iets meer zal bedragen dan de helft van wat ze was tijdens deze regeerperiode.

De heer *Van Rompuy* vraagt zich ook af wat er in die netto beleidsruimte zit. Het julirapport van de SERV maakte melding van een lagere bruto marge van 3,5 miljard euro. De marge voor de periode 2004-2009 zou slechts 1,5 miljard euro bedragen. Op basis daarvan is er een discussie geweest met de heer *Karel De Gucht* die stelde dat er in de periode 2004-2009 voor een bedrag van 1,3 miljard euro aan lastenverlagingen in de personenbelastingen mogelijk zou moeten zijn. CD&V was het er niet mee eens omdat de hele marge daardoor zou worden opgebruikt. De heer *Van Rompuy* vraagt zich daarom af waarom er zo'n groot verschil is tussen de huidige berekeningen en die van juli. Hij stelt vast dat de dynamiek bij ongewijzigd beleid conservatief is ingeschat. De gemiddelde reële groei van de geconsolideerde primaire uitgaven is zeer beperkt. Er wordt niet geanticipeerd op een aantal plannen die reeds door de Vlaamse regering zijn goedgekeurd, maar nog niet zijn omgezet in beleidskredieten. Er is bijvoorbeeld geen rekening gehouden met enige cao-verhoging, met de volledige impact van het mobiliteitsplan of met de extra impulsen voor innovatiebeleid vanaf 2008.

De heer *Van Rompuy* gaat uit van de hypothese dat er in het eerste jaar van de volgende regeerperiode een lastenverlaging zou worden doorgevoerd voor een bedrag van ongeveer 500 miljoen euro. Dat is dus meer dan de 8 à 10 miljard Belgische frank waar men het vroeger over had. Hij wil graag weten welke beleidsmarge door een dergelijke maatregel zou worden ingenomen. CD&V is ook gewonnen voor een lastenverlaging, maar, in tegenstelling tot bepaalde andere partijen, van oordeel dat dit niet ten koste mag gaan van relevante maatschappelijke sectoren zoals welzijn, onderwijs en cultuur.

De heer *Denys* sluit zich bij die vraag aan. Hij wil graag weten hoe de cijfers er zouden uitzien indien men een gelijk bedrag zou voorzien voor beleidsruimte en voor lastenverlaging.

De heer *Van Rompuy* stelt dat volgens het rapport van de SERV met betrekking tot de uitvoering van de begroting voor 2004, 5,4 percent van de begrote uitgaven op geconsolideerde basis niet kan worden gerealiseerd indien men ervan uitgaat dat de norm wordt gehaald. Dat komt overeen met een bedrag van ongeveer een miljard euro. De Vlaamse regering zelf gaat er voor de algemene begroting vanuit dat 1 procent haalbaar is. Hiermee wordt volgens de spreker toch wel zware kritiek geleverd op de begroting voor 2004. Hij vraagt zich af hoe de SERV tot een bedrag van 375 miljoen euro komt.

De heer *Poelvoorde* antwoordt dat de SERV ervan uitgaat dat er een onderbenutting haalbaar is van ongeveer 3,5 percent. Het bedrag van 375 miljoen euro komt overeen met het verschil tussen 5,42 en 3,5 percent. De heer *Van Rompuy* stelt dat de begroting voor 2004 zoals ze werd ingediend en aangenomen in het Vlaams Parlement, een ingreep bij de begrotingscontrole noodzakelijk zal maken en besluit dat de nieuwe Vlaamse regering zal moeten ingrijpen. De heer *Poelvoorde* stelt dat dit de verwachting is.

De heer *Van Rompuy* stelt ook vast dat men de jongste jaren steeds werkt met betalingskredieten en onvoldoende rekening houdt met beleidskredieten. Het gevolg is dat er een zeer grote impliciete schuld in de begroting aanwezig is. De SERV pleit er zelfs voor om doelstellingen te formuleren op het vlak van de wegwerking van die impliciete schuld, waarop uiteraard geen interesten moeten betaald worden. Maar die operatie verhoogt wel de druk op de betalingen van de komende jaren. Accurate cijfers over de totale geconsolideerde impliciete schuld ontbreken. Volgens de SERV steeg hij gedurende deze regeerperiode fors. Twee jaar geleden werd in een SERV-verslag al gesproken van 1 miljard euro. De heer *Van Rompuy* vermoedt dat hij op sommige onderdelen wellicht enigszins afgebouwd is, maar tegelijk breidde hij ook weer uit door de formule van het FFEU, waarop de SERV allusie maakt in zijn rapport (op de bladzijden 62 tot 64 van het rapport). Het commissielid wil weten hoe hoog de impliciete schuld is, want dat is belangrijk voor het beleid van de komende jaren. Hoe hoger de impliciete schuld, hoe kleiner de toekomstige beleidsmarge.

Verder heeft de heer *Van Rompuy* ook een aantal technische vragen. De spreker wijst op de beslissingen van het Overlegcomité die nog niet verwerkt zijn in de algemene toelichting op de begroting 2004. Wellicht zullen daardoor een aantal aanpassingen in de middelenbegroting nodig zijn, maar met de voorzitter van de HRF werd afgesproken

om pas met dergelijke beslissingen rekening te houden van zodra er een goedgekeurde notulering van bestaat.

Vervolgens vraagt het commissielid aandacht voor de 56 miljoen euro uit hangende geschillen. Zij vergemakkelijkten het behalen van de norm in 2003 maar zullen datzelfde in 2004 bemoeilijken, zoals de SERV zelf stelt in zijn rapport (pagina 31 van het rapport). De heer Van Rompuy vraagt of dat bedrag al werd ontvangen en, zo ja, wanneer. Voor welk begrotingsjaar wordt het voor de toetsing van de HRF-norm in rekening gebracht ?

De heer Van Rompuy wil ook de mening kennen van de SERV over wat er de laatste maanden gebeurde met de kastoestand en over het wantrouwen dat rees na het doorschuiven van uitgaven naar het volgende jaar. Ook de begrotingsuitvoering van 2003 toont een onderbenutting : heel wat uitgaven gebeurden niet en werden doorgeschoven naar 2004. Het is tekenend dat de eerste kasresultaten van het nieuwe jaar – voor januari dus – zwak zijn. Hoe interpreteert de SERV de evolutie van de kastoestand, in het bijzonder voor wat de afsluiting van 2003 betreft ?

De heer *Poelvoorde* is terughoudend om de beleidsruimte van 4,16 miljard euro die wordt voor­speld voor de volgende regeerperiode, te vergelijken met die van de lopende legislatuur. Hij neemt die houding niet aan om het zich gemakkelijk te maken, maar omdat de vergelijking zelf niet correct is. In het begin van de huidige regeerperiode werd immers uitgegaan van een beleidsruimte die niet door de SERV vooropgezet was. In juli 1999 werd geen advies uitgebracht. De SERV maakte wel enkele berekeningen, afgestemd op de toenmalige begrotingsnorm. Die kwamen uit op een gecumuleerde beleidsruimte voor de hele regeerperiode van 121 miljard Belgische frank, wat in de loop van 2001 werd geactualiseerd tot ongeveer 6 miljard euro beleidsruimte. Dat bedrag is evenwel niet vergelijkbaar met wat thans vooropstaat, omdat bij die cijfers rekening wordt gehouden met zaken die thans niet in rekening worden gebracht. De heer *Poelvoorde* geeft als voorbeelden de hypothesen bij het begin van de regeerperiode over heroriëntering, de geplande valorisering van de GIMV-aandelen en de mogelijkheden van PPS. De raming van 1999 hield uiteraard ook geen rekening met de bijkomende impulsen die de beleidsruimte kreeg van het Lambermontakkoord.

Het verschil tussen de beleidsruimte in het evaluatieverslag en die in de juliraming berust voor een deel op een misverstand. Eigenlijk is het verschil

niet geweldig groot. Hij verwijst naar pagina 87 van het juli-advies (*Parl. St. VI. Parl. 2002-2003, nr. 12-A/1*). Daar is sprake van een toelaatbare stijging van de primaire uitgaven in 2004-2009 ter waarde van 3,6 miljard euro. Dat wil zeggen dat de bruto beleidsruimte in 2009 ongeveer 3,6 miljard euro groter mag zijn dan in 2004. Twee miljard daarvan wordt ingenomen door ongewijzigd beleid, met andere woorden in 2009 zit men met een bijkomende ruimte – bovenop ongewijzigd beleid – van 1,57 miljard euro. Het gecumuleerde bedrag kwam neer op 4,75 miljard euro.

Thans begroot de SERV de nieuwe ruimte op 1,53 miljard euro (tegenover 1,57 miljard euro). Het verschil heeft te maken met gewijzigde hypothesen bij de inschatting van het ongewijzigd beleid. De SERV probeert de begrotingsdynamiek bij ongewijzigd beleid zo objectief mogelijk te ramen. Sommige parameters zijn technisch, andere zijn beleids­hypothesen. Zo werd bijvoorbeeld aan de midden­zijde uitgegaan van een ongewijzigde financieringswet en van een doortrekking van de maatregel die de onroerende voorheffing voor bedrijfsactiviteiten vermindert. Ook aan de uitgavenzijde zijn er technische hypothesen, zoals het uitblijven van een indexsprong van 2 percent in 2004. Komt die er op het einde van het jaar toch, dan zit men in 2005 door de loonindexering met een aanpassing van de lonen van 2 percent, maar dat zit dus niet in de prognose.

Het model houdt ook rekening met de impact van de impliciete schuld, zowel berekend op de algemene begroting als op de vastleggingsmachtigingen bij de verschillende instellingen. Een raming bij het begin van de regeerperiode – in 2000-2001 – kwam uit op iets meer dan 920 miljoen euro. Men maakte daar toen methodologische bemerkingen over, maar het resultaat week weinig van die schatting af. De SERV is nu voorzichtiger op dat vlak en stelt dat de gegevens niet voldoende duidelijk zijn voor een accurate raming. Daarom beperkt de SERV zich tot de aanbeveling om de kloof tussen beleids- en betalingskredieten niet uit de hand te laten lopen. De heer *Poelvoorde* pleit voor een soort monitoring van de impliciete schuld en erkent dat het FFEU in die schuld een belangrijke rol speelt.

In de raming bij ongewijzigd beleid zitten ook een aantal beleidsaspecten. In dit rapport zitten een aantal afwijkingen ten opzichte van het juli-advies. Men heeft een aantal parameters gewijzigd. De heer *Poelvoorde* verwijst daarvoor naar pagina 75 van het rapport van januari waar de SERV een aantal beleidsinitiatieven aangeeft waarvan de im-

pact op kruissnelheid nog niet tot uiting komt in de begroting 2004 en die in de volgende jaren nog impact zullen hebben. Naar aanleiding van discussies binnen de SERV zijn een aantal aanpassingen gedaan aan de oorspronkelijke hypothesen. Dat heeft te maken met het economisch relanceplan, waarin een aantal maatregelen zitten die sowieso recurrent zullen zijn. Hij wijst erop dat men ervan uitgaat dat ook het ARKImedesdecreet een impact zal hebben vanaf 2006, in termen van het toe te kennen belastingkrediet.

In de raming van de SERV bij ongewijzigd beleid zit voorts het groeipad van de basismobiliteit. Een heel pak uitgaven die daar bovenop nog in het mobiliteitsplan zijn opgenomen, zitten er niet in. De volledige uitvoering van het mobiliteitsplan met eventueel een inhaalbeweging in 2004 is niet mee verrekend in het ongewijzigd beleid. Over dat soort hypothesen kan er discussie zijn. De SERV gaat er niet vanuit dat zijn objectieve raming perfect is, maar meent toch dat die toch op een redelijke basis is gemaakt.

De SERV heeft in zijn rapport gesteld dat het om een matige raming gaat. Men gaat bijvoorbeeld uit van een quasi reële nulgroei voor de uitgaven voor de instellingen. Dat is inderdaad een zeer matige hypothese. Het spreekt voor zich dat als die hypothese verkeerd is en er een bijsturing nodig is, dat dit een impact zal hebben op de raming bij het ongewijzigd beleid.

Voor de invulling van de beleidsruimte maakt de SERV geen keuze tussen maatregelen. Voor de gemakkelijker stelt men weliswaar beleidsruimte in termen van mogelijke bijkomende uitgaven, maar eigenlijk is de notie beleidsruimte neutraal ten opzichte van de keuze tussen lastenverlaging of extra uitgaven. Als men in 2005 initiatieven neemt op recurrente basis ten belope van 500 miljoen euro, dan strookt dat niet met wat de SERV voor 2005 aan beleidsruimte heeft voorzien. Wat voor soort maatregel er ook komt, men zal die in elk geval moeten spreiden over twee jaar. Men kan recurrente maatregelen nemen die in 2005 voorzichtig starten (ongeacht welke soort maatregelen het zijn) en die op recurrente basis tegen 2007 uitkomen op 800 miljoen euro. Dat zou in overeenstemming zijn met het pad dat de SERV uittekent. In die zin is de aard van de maatregel neutraal. Uiteraard kan de ene maatregel een veel groter effect hebben dan de andere, maar het komt er dan op aan om het effect van die maatregel goed in te schatten.

Verder werkt de SERV met een norm voor de uitgaven. Er zijn veel interpretatieproblemen geweest

(ook in de jaren 1990) over wat beleidskredieten zijn en hoe die in de begroting en de norm worden ingeschreven. De heer Poelvoorde verwijst naar de theoretische constructie die jarenlang in de begroting heeft gestaan voor het beleidskrediet voor het Urgentiefonds voor de Huisvesting Domus Flandria. Dat maakt het moeilijk om een aantal zaken te beoordelen. De SERV gaat uit van primaire uitgaven op geconsolideerde basis. Men moet opletten dat er geen al te grote kloof ontstaat tussen de uitgaven en de verbintenissen die men aangaat en die eventueel via spreiding van uitgaven worden doorgeschoven.

Wat betreft de vraag over de kastoestand in 2003, stelt de heer Poelvoorde dat de SERV in zijn activiteiten de uitvoering van de begroting beoordeelt en die ten opzichte van de vooropgezette normen plaatst. Daarvan probeert men een raming te maken. De SERV doet dat in het advies van juli. Met de gegevens waarover de SERV momenteel beschikt, kunnen daarover geen objectieve uitspraken worden gedaan. De kasresultaten zijn niet voldoende representatief om een uitspraak te doen over de afstemming op de begrotingsnormen.

De heer *Van Rompuy* vraagt of de SERV zicht heeft op de onderbenutting. De heer *Poelvoorde* zegt dat op basis van een aantal eenvoudige hypothesen over het begrotingsoverschot op de algemene begroting en de reserveopbouw, die op 120 miljoen euro zou uitkomen voor de instellingen, er een onderbenutting is van 3,72 percent in 2003. Het is mogelijk dat het cijfer in juli moet worden bijgesteld op heel wat punten. Als men dat vergelijkt met wat in 2004 is vereist, is volgens de SERV de kloof te groot.

De heer *Denys* besluit dat Vlaanderen er goed voorstaat voor de komende jaren. De heer *Poelvoorde* stelt dat volgens de sociale partners een aantal elementen belangrijk zijn, namelijk : de bijdrage die gedaan moet worden, kan effectief geleverd worden ; schuldafbouw is mogelijk ; en er is beleidsruimte. In de tekst van het rapport staat wel dat over een dergelijke beleidsruimte niet te veel euforie mag bestaan, want zij is sneller opgebruikt dan men veronderstelt.

Minister *Dirk Van Mechelen* stelt dat in de beleidsruimte ook verrekend zit dat het kijk- en luistergeld niet opnieuw wordt ingevoerd door de volgende Vlaamse regering. Dat is 2,75 miljard euro. De rekeningcijfers bewijzen dat de Vlaamse regering een zeer voorzichtige raming van de middelen maakt. In januari 2004 zijn bijvoorbeeld de regis-

tratierechten 50 miljoen euro hoger dan geraamd en de successierechten 25 miljoen euro hoger.

Wat betreft de registratierechten is de vraag of de enorme transacties van de tweede helft van 2003 zullen blijven doorgaan. Als dat het geval is, zijn de ontvangsten gigantisch. Als dat niet het geval is, komt men zeker niet onder de raming. Wat betreft de successierechten is er een zeer uitzonderlijke successie binnengekomen van 25 miljoen euro. Dat is in totaal 75 miljoen euro in de gewestbelasting meer dan men initieel vorig jaar heeft geraamd. Een consolidatie op begrotingscijfers is een zeer gevaarlijke oefening. Dat doet men op het einde van de rit. In plaats van schuldintering hebben het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, DAB's en VOI's vorig jaar aan opbouw gedaan. Daarop moet toezicht worden gehouden. De heer Denys trekt volgens de minister dan ook terecht de conclusie dat de volgende bewindsploeg met een financieel gezond vooruitzicht aan de legislatuur kan beginnen.

De heer *Eric Van Rompuy* bedankt de SERV namens meerderheid en oppositie voor zijn adviezen en voor de goede samenwerking.

De verslaggever,

De voorzitter,

Lucien SUYKENS Marc VAN DEN ABEELLEN
